

POKYNY PRO POLITIKU UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

pro

Finanční mechanismus EHP
a
Norský finanční mechanismus

Schváleno 7. dubna 2006

1. Úvod

1.1. Úvodní prohlášení

Udržitelný rozvoj má zásadní význam pro státy poskytující pomoc v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu, Island, Lichtenštejnsko a Norsko. Státy poskytující pomoc považují prvořadý cíl Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu (granty EHP), snižování sociální a ekonomické nerovnosti v rámci Evropského hospodářského prostoru (EHP), za základní součást udržitelného rozvoje.

Udržitelným rozvojem se rozumí přístup k plánování a procesu rozhodování, jehož cílem je dosažení skutečného a trvalého snižování sociální a ekonomické nerovnosti a ochrana životního prostředí. Státy poskytující pomoc proto chápou udržitelný rozvoj jako základní princip grantů EHP.

Z toho důvodu musí být projekty podporované z grantů EHP považovány za udržitelné a projektové portfolio jako celek musí významně přispívat k udržitelnému rozvoji.

1.2. Rozsah

Politika udržitelného rozvoje se má doplňovat se strategiemi jiných organizací s podobnými cíli, především Evropské unie, dalších mezinárodních organizací, států poskytujících pomoc, přijímajících států a NNO.

Záměrem tohoto dokumentu je poskytnout rady ohledně toho, jak mají aktivity realizované v rámci grantů EHP přispívat k udržitelnému rozvoji.

Dále je cílem tohoto dokumentu, stejně jako ostatních dokumentů věnovaných horizontálním politikám, umožnit žadatelům lepší pochopení horizontálních témat. Společně tyto dokumenty ukazují, jak bude zohlednění udržitelného rozvoje a dalších horizontálních témat posuzováno KFM a VFM a/nebo Norským ministerstvem zahraničních věcí při hodnocení žádostí z hlediska jejich oprávněnosti a udržitelnosti. Všechny dokumenty zaměřené na horizontální témata budou spolu s dalšími projektovými manuály k dispozici na webových stránkách grantů EHP (www.eeagrants.org).

2. Definice

Výraz „udržitelný rozvoj“ je definován jako¹

„rozvoj, který uspokojuje potřeby současnosti, aniž by omezoval možnosti budoucích generací uspokojit své potřeby.“

Cílem udržitelného rozvoje je poskytnout společnosti perspektivní vize. Aktivity, které uspokojují současné potřeby mohou mít krátkodobý horizont, ale vždy musí také obsahovat dlouhodobou perspektivu.

---

¹ *Our Common Future*, The Brundtland Commission, 1987

Udržitelný rozvoj je ucelený koncept, který zahrnuje všechny lidské činnosti až po místní úroveň a:

- jehož cílem je zkvalitnění života jak současné generace, tak generací budoucích, zatímco bude ochráněna kapacita země podporovat život v jeho veškeré rozmanitosti;
- je založen na demokracii, vládě práva a respektu základních práv zahrnujících svobodu, rovné příležitosti a kulturní rozmanitost;
- podporuje vysokou hladinu zaměstnanosti v ekonomice, jejíž síla je založena na vzdělání, inovaci, sociální a územní soudržnosti a ochraně lidského zdraví a životního prostředí.

3. Tři rozměry udržitelného rozvoje

Množství prvků udržitelného rozvoje je často uspořádáno do tří rozměrů nebo pilířů: ekonomického, sociálního a environmentálního. Existují různé názory na to, jak spolu navzájem souvisí, jestli jsou to pilíře na stejné úrovni nebo tři značně odlišné, avšak úzce spjaté, rozměry udržitelného rozvoje.

Pro účely této politiky je:

- životní prostředí nutným **základem** udržitelného rozvoje
- ekonomika **nástrojem** pro dosažení udržitelného rozvoje
- kvalitní život pro všechny (sociální rozměr) **cílem** udržitelného rozvoje

3.1. Životní prostředí – základ

Přírodní prostředí – ekosystém – je pod tlakem lidských aktivit. Naplňování současných potřeb při současném snižování dopadu lidských aktivit je výzvou, která vyžaduje nové nápady.

Základní součástí této výzvy je zachování živoucího a hmotného životního prostředí, včetně přírodních zdrojů, procesů a rovnováhy. Musí být stanoveny některé jednoduché, přesto nezbytné, cíle, jako například:

- omezování globálního oteplování
- zastavení ztráty biodiverzity
- kontrolování a omezování emisí neodstranitelných toxických látek
- navrácení k přirozenému koloběhu živin

Potřeba omezit globální oteplování jasně ukazuje, že životní prostředí je základem jakéhokoli udržitelného rozvoje. Jedinou logickou cestou vedoucí ke kontrole globálního oteplování je výrazné snížení emisí fosilního uhlíku v relativně krátké době. Pokud se klima skutečně vychýlí ze současné rovnováhy, nemusí už nikdy být možné vytvořit kvalitní život za pomoci všech dostupných ekonomických i jiných nástrojů.

3.2. Ekonomika – nástroj

Ekonomický rozvoj byl tradičně chápán jako cíl a životní prostředí jako nástroj rozvoje prostřednictvím využívání přírodních zdrojů. Ekonomická prosperita je velmi důležitým prvkem udržitelného rozvoje; umožňuje bojovat s chudobou, financovat nápravu starých

zátěží, měnit náš vývoj atd. Avšak hospodářský růst nemusí vždy nutně vést ke zlepšení udržitelného rozvoje. Pouze hospodářský růst se sníženým dopadem na životní prostředí může být obhájen jako součást udržitelného rozvoje. Jinými slovy, hospodářský růst a negativní dopad na životní prostředí musí být odděleny zvýšenou eko-efektivitou.

Ekonomická politika a tržní mechanismy musí být využívány za účelem podpory udržitelného rozvoje, a ne proti němu. Aniž by byla popřena důležitost nástrojů jako je legislativa, veřejná informovanost atd., je ekonomika mocným nástrojem udržitelného rozvoje. Pokud je správně využívána, poskytuje účinné podněty které vedou k výběru takových postupů, které jsou v souladu s politikou udržitelného rozvoje.

Je nutné, aby tyto podněty existovaly na všech úrovních společnosti, a aby pracovaly ve prospěch udržitelného rozvoje tím, že:

- budou zajišťovat ziskovost udržitelných investic jak ve veřejném tak v soukromém sektoru,
- budou přenášet výzkum do znalostí a řešení pro udržitelný rozvoj, stejně jako
- budou ovlivňovat rozhodnutí spotřebitelů na všech úrovních.

Přetvoření ekonomiky do takto účinného nástroje znamená, že všechny náklady na jakoukoli aktivitu budou zohledněny v rámci ekonomického a obchodního rozhodování. To zahrnuje především dlouhodobé náklady na životní prostředí stejně jako sociální náklady. Tyto skutečné náklady se musí odrazit na tržních cenách. Toho může být dosaženo fiskálními opatřeními a zavedením trhů, na kterých budou ekologické zboží a služby obchodovány za skutečné ceny. Obchodování s uhlím podle Kyotského protokolu je příkladem snahy o zavedení takového trhu.

Princip „znečišťovatel platí“, který je zohledněn v Pravidlech a postupech pro granty EHP, je základní součástí jak ustanovujících mechanismů, které odráží skutečné náklady projektu, tak zajišťování financování těchto nákladů. Předkladatelé projektů musí zohledňovat princip „znečišťovatel platí“ všude tam, kde je to relevantní.

3.3. Sociální rozměr – cíl

Skutečnou podstatou myšlenky udržitelného rozvoje je posun od soustředění se na současné potřeby tak, aby byl brán ohled také na budoucí generace. Dostatečně kvalitní život pro veškeré lidstvo, a to jak v současné tak v příštích generacích, je proto cílem udržitelného rozvoje.

Sociální rozměr je důležitý také proto, že udržitelného rozvoje může být dosaženo pouze takovými lidmi, kteří cítí, že mají spravedlivý podíl na bohatství, bezpečí a vlivu. Výchozím předpokladem není zisk jednotlivce, ale zajištění a účast na spravedlivém růstu pro všechny ve společnosti.

Z toho důvodu sociální rozměr udržitelného rozvoje zahrnuje podporu občanské společnosti, její zapojení do řešení rozličných druhů problémů a její účast v rozhodovacích procesech na různých úrovních. Sociální rozměr zahrnuje také boj s chudobou zvyšováním zaměstnanosti, podporou udržitelné existence, antidiskriminační aktivity a sociální zabezpečení pro všechny.

4. Udržitelný rozvoj a granty EHP

Udržitelný rozvoj byl začleněn do grantů EHP na různých úrovních a hraje dvojí roli:

1. jako horizontální téma v rámci **všech projektů**;
2. jako klíčový účel **některých projektů**.

Mimoto byla věnována pozornost tomu, aby bylo zajištěno soustředění se na udržitelný rozvoj v průběhu celého projektového cyklu. Přestože je každá žádost posuzována z hlediska její kvality, projekty realizované v rámci grantů EHP jako celek musí také napomáhat zvyšování udržitelnosti. To zahrnuje také aspekty udržitelnosti související s provozem a udržetím výsledků projektu po skončení jeho implementace stejně jako možnost opětovného uskutečnění projektu.

4.1. Udržitelný rozvoj jako horizontální téma

Granty EHP předpokládají, že se podporované projekty budou řídit následujícími čtyřmi horizontálními tématy:

- Udržitelným rozvojem
- Zásadami dobré správy
- Rovností příležitostí
- Bilaterálními vztahy

Jak zásady dobré správy tak rovnost příležitostí jsou propojeny se sociálním rozměrem udržitelného rozvoje. Jsou však pokryty samostatnými pokyny, a proto se na ně tento dokument specificky nevztahuje.

Aby mohlo být posouzeno zahrnutí horizontálních témat do všech projektů, byl vytvořen kontrolní seznam, který bude používán při procesu hodnocení. Bude bez výjimky požadováno, aby žádný projekt nebyl jakýmkoli způsobem v rozporu s udržitelným rozvojem a čím lépe bude projekt hodnocen z hlediska horizontálních témat, tím větší bude mít šanci, že bude podpořen.

Posouzení horizontálních témat bude spojeno s ostatními výsledky hodnocení, jako je například vhodnost žadatele, relevance operace, metodika, rizika a ekonomická proveditelnost.

Otázky spojené s udržitelným rozvojem budou začleněny a sledovány v průběhu celého projektového cyklu, počínaje přípravou žádosti, přes proces hodnocení žádosti a rozhodování, až po implementaci projektu a jeho vyhodnocení. Toto byl důležitý požadavek při přípravě následujících dokumentů:

- Formulář žádosti
- Postupy pro zpracování žádosti
- KFM – Manuál pro hodnocení
- Dokument Rozhodnutí o grantu
- KFM – Manuál pro externí monitorování projektů

Tyto dokumenty vedou předkladatele projektů, externí hodnotitele, orgány odpovědné za rozhodování a monitorovací agenty stádiu přípravy, výběru a implementace kvalitních projektů týkajících se udržitelného rozvoje.

4.2. Udržitelný rozvoj v rámci prioritních oblastí

Prioritní oblasti grantů EHP jsou velmi široké a každá z nich zahrnuje různé aspekty udržitelného rozvoje. Soulad žádostí o projekt s principy udržitelného rozvoje bude hodnocen podle těchto specifických aspektů.

Mimoto existuje samostatná prioritní oblast nazvaná „Podpora udržitelného rozvoje prostřednictvím lepšího využívání zdrojů a hospodaření s nimi“. Tato prioritní oblast pokrývá některé aspekty udržitelného rozvoje související s využíváním zdrojů a hospodařením s nimi, stejně jako projekty se specifickými cíli udržitelnosti, které nezapadají do žádné jiné prioritní oblasti. Aspekt udržitelného rozvoje finančních mechanismů nesmí být omezen na tuto prioritní oblast.

4.3. Udržitelný rozvoj v rámci projektů

Jak bylo popsáno výše, požadavky na udržitelný rozvoj jsou v rámci grantů EHP implementovány různým způsobem. Některé projekty budou na udržitelný rozvoj zaměřeny, kdežto jiné projekty budou součástí udržitelného rozvoje tím, že budou zahrnovat aspekty udržitelnosti ve všech relevantních částech.

Pro hodnocení udržitelného rozvoje v každém projektu byl vytvořen kontrolní list. Kontrolní list má být nástrojem při procesu přípravy projektu, jeho hodnocení, monitorování a vyhodnocení výsledků. Vzhledem k rozdílům v povaze projektů přijatelných v rámci grantů EHP se budou otázky udržitelnosti vztahující se k jednotlivým projektům lišit. Je v zájmu předkladatele projektu, aby tyto otázky zdůraznil a musí být součástí profesionalitu hodnotitele, aby je také identifikoval. Proto musí být kontrolní list používán flexibilně, to znamená jasně označit nerelevantní otázky a soustředit se na ty, které jsou relevantní.

Kontrolní list je rozdělen v souladu se třemi rozměry udržitelného rozvoje na:

Životní prostředí

Otázkou týkající se environmentálního rozměru je určit, zda projekt má nebo nemá kladný dopad na životní prostředí a jak byly klíčové environmentální aspekty zvaženy. Následující otázky musí být vzaty v úvahu:

- Do jaké míry bude projekt snižovat nebo předcházet emisím trvale toxických znečišťujících látek?
- Bude výsledkem projektu obnova přírodních zdrojů?
- Je výsledkem projektu snížení používání fosilní energie?
- Je projekt přínosem pro biodiverzitu?
- Jak byly cíle tzv. „green public procurement“ (environmentálně šetrné veřejné zakázky) zahrnuty do projektu?

Ekonomika

S ohledem na ekonomický rozměr je důležité rozpoznat udržitelné ekonomické hybatele, které projekt ovlivňují a určit, zda projekt samotný nějakým způsobem přispívá nebo nepřispívá k zavedení ekonomických nástrojů udržitelného rozvoje. Ekonomická udržitelnost týkající se generování zisků a financování udržení výsledků projektu je součástí celkové ekonomické proveditelnosti projektu a je popsáno jinde, např. v dokumentu KFM – Manuál pro hodnocení.

- Jak projekt posiluje finanční nástroje pro ochranu ekosystému?
- Byly náklady všech dopadů na ekosystém vzaty v úvahu?
- Jsou všechny finanční nástroje projektu udržitelné?
- Řídí se projekt principy „znečišťovatel platí“?

Sociální rozměr

Sociální otázky vztahující se k udržitelnému rozvoji zahrnují vzdělanost a chování obyvatelstva, jeho zdraví a řízení integrovaného udržitelného rozvoje. Jiné části sociálního rozměru se vztahují k dalším horizontálním tématům, zásadám dobré správy a rovnosti příležitostí.

- Jak projekt zvyšuje porozumění udržitelnosti veřejností?
- Jak projekt ovlivňuje pozitivní udržitelné chování obyvatelstva?
- Jak projekt vytváří kladné dopady na veřejné zdraví?
- Jak projekt přispívá k integrovanější politice, plánování a řízení v oblasti udržitelného rozvoje?

5. Implementace politiky udržitelného rozvoje

Politika udržitelného rozvoje musí být implementována v rámci celého projektového cyklu:

1. při přípravě projektu potenciálními předkladateli projektu
2. při stanovování prioritních projektů vládou přijímajícího státu
3. při hodnocení projektů KFM
4. při rozhodování o udělení grantu
5. při implementaci projektu

Politika udržitelného rozvoje musí být implementována v průběhu celého projektového cyklu na základě následujících principů a aktivit:

- Tato politika je nedílnou součástí grantové politiky, kterou přijaly donoři a z toho důvodu se donoři zavazují zahrnout hodnocení udržitelného rozvoje jako důležité kritérium při rozhodování.
- Kontrolní list pro horizontální témata bude obsažen v *Manuálu pro hodnocení* a bude používán při každém hodnocení. Tak bude zajištěno, že bude doporučení pro rozhodnutí o udělení grantu založeno na udržitelném rozvoji. Manuál pro hodnocení je veřejným dokumentem dostupným na webových stránkách grantů EHP.

- Na kontrolní list musí odkazovat také *Manuál pro externí monitorování projektů*, aby mohla být implementace projektů sledována podle stejných kritérií udržitelnosti.
- *Pokyny pro politiku udržitelného rozvoje* a související kontrolní list budou předloženy a podrobně diskutovány se všemi Národními kontaktními místy, aby mohla používat stejná kritéria při budoucích hodnoceních.
- Příští revidovaný formulář žádosti a souvisejících postupy pro žadatele budou odkazovat na *Pokyny pro politiku udržitelného rozvoje*.

Budou zvažena další opatření pro zveřejnění *Pokynů pro politiku udržitelného rozvoje* v přijímajících státech.